

ONOMASTIKAS PĒTĪJUMI
II
ONOMASTIC INVESTIGATIONS

Rīga 2020

Onomastikas pētījumi II / Onomastic Investigations II. Starptautiskās zinātniskās konferences “Onomastikas pētījumi” (Rīga, 2018. gada 10.–12. maijs) rakstu krājums / Proceedings of the International Scientific Conference “Onomastic Investigations” (Rīga, May 10-12, 2018). Editors: L. Balode, C. Zschieschang. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2020.

Krājums sagatavots ar Valsts pētījumu programmas “Latviešu valoda” finansiālu atbalstu / Proceedings has been published within the National Research Programme “Latvian Language” at the Latvian Language Institute of the University of Latvia

LU LATVIEŠU VALODAS INSTITŪTS
Latvian Language Institute, University of Latvia

Adrese / Address

Akadēmijas lauk. 1-902, Rīga, LV-1050
e-pasts / e-mail: latv@lza.lv

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**

Atbildīgie redaktori / Editors

Dr. philol. Laimute Balode

Dr. phil. Kristians Čišangs / Christian Zschieschang / Kito Kšižank

Redakcijas kolēģija / Editorial Board

Prof. Terhi Ainiala

Prof. Dr. Grasilda Blažiene / Grasilda Blažienė

Dr. habil. philol. Ilga Jansone

Dr. Folkers Kolheims / Volker Kohlheim

Dr. philol. Lidija Leikuma

Dr. phil. Pēteris Pells / Peeter Päll

Dr. philol. Aleksandrs Pustjakovs / Alexander Pustyakov

Dr. philol. Sanda Rapa

Dr. philol. Renāte Siliņa-Piņķe

PhD Grānts Smits / Grant W. Smith

Dr. philol. Anna Stafecka

Dr. geogr. Vita Strautniece

Dr. habil. Kristiāna Šillere / Christiane Schiller

Dr. philol. Anta Trumpa

Rakstu krājums izdots ar LU Latviešu valodas institūta Zinātniskās padomes 2020. gada 29. jūnija lēmumu (protokols Nr. LaVI-39-2/6) / The edition was recommended for publication by the Scientific Council of the Latvian Language Institute of the University of Latvia, Decision No. LaVI-39-2/6 of 29 June, 2020.

Koordinatorē / Coordinator Anna Elizabete Griķe

Literārās redaktore / Literary editors Dace Strelēvica-Ošiņa, Ilze Štrausa

Maketētāja / Computer layout Gunita Arņava

Dizains / Design Sanda Rapa

Iespiests / Printed by SIA “Latgales drukā”

ISBN 978-9934-580-03-1

© Rakstu autori / Authors of the papers, 2020

© LU Latviešu valodas institūts, 2020

Barbara BÁBA (Hungary)	
The Source Value of Proper Names in Historical Dialectology	7
Laimute BALODE (Latvia, Finland)	
Name Change and Identity in Latvia	18
Harald BICHLMEIER (Germany)	
Is the Place-name <i>Rōma</i> Phoenician? Some Archaeological and Linguistic Annotations.....	38
Hans-Peter EDERBERG (Germany)	
What's in a Name? – Place-Names as Information Carriers.....	57
Valts ERNŠTREITS (Latvia)	
Latvian Place Names Based on Calques from Livonian.....	70
Martyna GIBKA (Poland)	
The Functions of Characters' Proper Names in <i>Feet of Clay</i> by Terry Pratchett.....	81
Anna Elizabete GRIĶE (Latvia)	
Tensions between House and Place Names: An Anthropological Case Study of Grāveri	95
Otilija KOVAĻEVSKA (Latvia)	
1599. gada Livonijas revīzijā minēto personvārdu pēdas mūsdienu vietvārdos (īpaši Vidzemē) / Traces of Personal Names from Livonian Revision 1599 in Contemporary Place Names (Especially in Vidzeme).....	112
Денис КУЗЬМИН / Denis KUZMIN (Russia)	
Средневековые имена женщин Карелии / Medieval Names of Karelian Women	139
Philip W MATTHEWS (New Zealand)	
The Structure and Future of Hybrid, Doubled Duplex, Alternative and Dual Names and the Principle of Univocity: A Study of New Zealand Geonames	152
Solvita POŠEIKO (Latvia)	
Personiskā, lokālā, globālā un glokālā aktualizācija Latvijas komerciālo nosaukumu ainavā / Latvian Commercial Namescape: Personal, Local, Global, and Glocal Perspectives	175

Sanda RAPA (Latvia)	
Latvijas vietvārdi un karš / Latvian Place Names and War	197
Alena RUDENKA (Belarus)	
Proper Names in Ancient Smolenska Agreements with Riga	210
Renāte SILIŅA-PINĶE (Latvia)	
Āru vārdi 17. gadsimta beigu Vidzemes kartēs. Sāvienas (<i>Sawensee</i>) un Aburtu (<i>Lüggen</i>) muižas piemērs / Microtoponyms in Late 17th Century Maps of Vidzeme: The Case of Sāviena (<i>Sawensee</i>) and Aburti (<i>Lüggen</i>) Estates	222
Daiva SINKEVIČIŪTĒ (Lithuania)	
Tendenzen von Bildung und Gebrauch der baltischen Vornamen mit dem Suffix <i>-(i)ut-</i> in Litauen / Tendencies of the Formation and Usage of Baltic Names with Suffix <i>-(i)ut-</i> in Lithuania	240
Grant SMITH (USA)	
Epithets, Hyperbole, and Irony in the Names of <i>Much Ado About Nothing</i>	260
Melinda SZÓKE (Hungary)	
The Historical Linguistic Analysis of the Interpolated Sections of the Founding Charter of the Abbey of Garamszentbenedek	273
Joan TORT-DONADA (Spain)	
On the Connection between the Physical Environment and the Toponym: Geography's Contribution to Clarifying the Problem.....	286
Anta TRUMPA (Latvia)	
<i>Sāmal-/samal-</i> un <i>saman-/sāman-</i> : divi aizguvumi ar nozīmi 'sūnas' Latvijas vietvārdos / <i>Sāmal-/samal-</i> and <i>saman-/sāman-</i> : Two Loanwords Meaning 'moss' in Latvian Toponyms	300
Наталья ВАСИЛЬЕВА / Natalia VASILEVA (Russia)	
Ономастика и норма: 40 лет спустя / Onomastics and Norm: 40 Years Later.....	312
Christian ZSCHIESCHANG / Kito KŠIŽANK (Germany)	
Ortsnamen und Gewässer – eine komplexe Beziehung / Place Names and Waterbodies – a Complex Relationship	327
Ziņas par autoriem / About the Authors	342

Renāte
Siliņa-Piņķe

Āru vārdi 17. gadsimta beigu Vidzemes kartēs. Sāvienas (*Sawensee*) un Aburtu (*Lüggen*) muižas piemērs

Microtoponyms in Late 17th Century
Maps of Vidzeme: The Case of Sāviena
(*Sawensee*) and Aburti (*Lüggen*) Estates

Vidzeme, one of the cultural and historical regions of Latvia, became a part of the kingdom of Sweden during the 17th century. Subsequently, Swedish cartographers mapped the estates of Vidzeme and then compiled maps of larger territories then called castle districts.

The present research inspects 11 of these late 17th century maps and analyzes the microtoponyms found there. For an illustration, the maps of Sāviena (*Sawensee*) and Aburti (*Lüggen*) estates are chosen.

This paper considers microtoponyms not only the names of meadows, forests, swamps and hills, but also some hydronyms denoting smaller rivers and lakes that had not yet been academically analyzed, in total names of 26 objects. The majority of these microtoponyms denote what was then called *streijgabali* – remote parts of agricultural land that belonged to a central property but did not have a direct border with it.

These maps depict some no longer existing lakes and swamps (e.g. *Linn Siöö*, *Linne Purwe*, *Werdig purw*), contain some almost unintelligible names of forests no longer known (e.g. *Ewaete Sille*), and testify about the ancient status of some place names (e.g. *Pillis Kalln*). The remote parts of land properties are often defined in map legends in Swedish as *buskland i bruk*, i.e. woodlands and scrublands. In most cases the names of these properties contain the generic element *gabals* ‘piece’. These placenames are often related to objects in the area. Four of them – *Kanger*, *Pargull*, *Pasfele* and *Saulleskaln* – became farmhouse names during the following centuries.

The number of these placenames is not sufficient to reconstruct the linguistic landscape of the 17th century estates. Nevertheless, they give an insight into the concepts of centre and periphery of that time and their denominations, into the perception of reference points of a landscape, and into the creative mind of the 17th century people.

Keywords

microtoponyms, hydronyms,
Livonia (Vidzeme), 17th century, maps, Sāviena

1. Ievads

Mikrotoponīmu jeb āru vārdu¹ vākšanai un aprakstīšanai Latvijā ir dziļas un senas tradīcijas. Tā aizsākusies jau 19. gadsimta vidū² un ar dažādu intensitāti turpinājusies gan pirmās Latvijas brīvvalsts laikā³, gan padomju laikā⁴, gan nav pārtraukta arī mūsdienās⁵. Senākie āru vārdu vākumi tagad jau ir vēsturisks materiāls, kas tiek iekļauts mūsdienu pētnieku darbos. Daudz retāk pētījumos ir tikuši izmantoti senāku gadsimtu dati, kuri nav atrodamī īpašos vietvārdu vākumos, bet ir meklējami senos dokumentos latīņu, vācu, poļu, zviedru vai krievu valodā⁶.

Šī raksta **mērķis** ir parādīt Vidzemes 17. gadsimta beigu zviedru karšu materiālu un tā izmantošanas iespējas tieši seno āru vārdu apzināšanā un pētniecībā, galveno akcentu liekot uz mikrotoponīmu atpazīšanu senajās kartēs, pieraksta veidu, lokalizācijas iespējām un iespējamo saistību ar mūsdienu nosaukumiem. Lai gan pēdējos gados onomastiskās pētniecības aprītē apjomīgais zviedru karšu materiāls nedaudz ir parādījies (piemēram, Bušs, Siliņa-Piņķe 2013; Bušs, Siliņa-Piņķe 2015; Siliņa-Piņķe 2018a: 53–54; Siliņa-Piņķe 2019), tas joprojām ir neatklātu onomastisku dārgumu krātuve.

- 1 Ar āru vārdu šajā rakstā tiek saprasts “vietvārds, kas nosauc samērā nelielu ģeogrāfisku objektu lauku apvidū (tīrumu, mežu, pakalnu u. tml.)” (VPSV 47).
- 2 Piemēram, Augusta Bielenšteina (*August Bielenstein*) nepublicētais vietvārdu vākums, kas iekļauts Jāņa Endzelīna (Endzelīns 1922; 1925) un Jura Plāķa (Plāķis 1936; 1939) darbos.
- 3 Piemēram, Endzelīns (1922; 1925), Plāķis (1936; 1939).
- 4 Piemēram, Lvv I, II; Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūta vietvārdu kartotēka (LaVI), kas 20. gadsimta 50.–70. gados intensīvi papildināta ar jauniem lauka pētījumu datiem; tādu pētnieku kā Laimute Balode, Ojārs Bušs, Vallija Dambe, Dzintra Hirša, Benita Laumane u. c. darbi.
- 5 Piemēram, 2017. gadā aizsāktais tautas vietvārdu datubāzes projekts “Vietvārdu talka” (pieejams: www.vietvardi.lv), “Latvijas vietvārdu vārdnīcas” iznākušie 5 sējumi, Latvijas valodnieku, piemēram, Laimutes Balodes, Kersti Boiko, Ojāra Buša, Benitas Laumanes, Sandas Rapas, Annas Stafeckas, Antas Trumpas, darbi.
- 6 Piemēram, Laumane (1996; 1987: 106–110), Siliņa-Piņķe (2010; 2012). Biežāk šie dati tiek piesaistīti, aprakstot hidronīmu vai lielāku apdzīvotu vietu – pilsētu, ciemu, īpaši pagastu centru – nosaukumus (piemēram, Balode, Bušs 2015; Bušs 2004; Duridanov 1996; Endzelīns 1933; Siliņa-Piņķe 2018b). Savos pētījumos tos nereti izmantojuši vēsturnieki (piemēram, Bielenstein 1892; Pāvulāne 1983; Zvirgzdiņš 2006; vairākkārt Margarita Brazdeviča).

2. Avots un tā izmantošanas problemātika

Zviedru mērnieku veidotās kartes aptver Latvijas kultūrvēsturisko novadu Vidzemi, kas 17. gadsimtā pēc poļu-zviedru kara, nonākdama Zviedrijas Karalistes sastāvā, ieguva (no mūsdienu onomastu perspektīvas raugoties) brīnišķīgu priekšrocību – tā tika sistemātiski revidēta un kartēta. Zviedri – sava laika labākie Eiropas mērnieki un kartogrāfi (Dunsdorfs 1974: 8) – 17. gadsimta beigās uzmērīja Vidzemes muižu zemes, veidojot muižu zemju kartes un plānus mērogā apmēram 1:10 400. Šīs muižu kartes apvienojot, tika izgatavotas lielākas pilsnovadu kartes mērogā 1:48 000 vai 1:57 600, kādēļ tās reizēm tiek sauktas arī par piektdaļas kartēm (Dunsdorfs 1986: 19). Daudzas no šīm kartēm mūsdienās glabājas Latvijas Valsts vēstures arhīva 7404. fondā “Vidzemes muižu plāni un apraksti”, bet savas specifikas dēļ līdz šim diemžēl maz piesaistījušas onomastu uzmanību. Lai arī ne vienmēr datētas, kartes ir veidotas laikā no 1681. līdz 1696. gadam. Tās ir specifisks avots, tāpēc jāpiemin dažas ar to izmantošanu saistītās grūtības:

- 1) tā kā kartes ir veidojuši zviedru mērnieki, visa rakstītā informācija tajās ir 17. gadsimta zviedru valodā; attiecībā uz kartēs fiksētajiem mājvārdiem vēsturnieks Edgars Dunsdorfs (1986: 24) ir secinājis, ka tie “ir rakstīti zviedriski, visbiežāk gan pielāgojot vāciskajai versijai”;
- 2) ja neskaita lielās, draudzes un pilsnovadus aptverošās kartes, muižu kartes ataino mazus nesaistītus gabaliņus, kuru ģeogrāfiskā atrašanās vieta reizēm ir grūti nosakāma vai pat nav nosakāma vispār, piemēram, lielākas kartes stūrī iezīmēts atsevišķs gabaliņš ar trim zemnieku sētām un muižas tīrumu starp tām (skat. 1. att.).

1. attēls. Sāvienas muižas plāna fragments, 1689. g. (LVVA 7404.3.47.7)

7 Šeit un turpmāk Latvijas Valsts vēstures arhīva fonda, apraksta un lietas numuri.

Rakstā ir analizētas 11 kartes un tajās sastopamie āru vārdi, salīdzinot iegūto materiālu ar LU Latviešu valodas institūta vietvārdu kartotēkas datiem. Šīs kartes aptver bijušās Sāvienas (v. *Sawensee*) un Aburtu (v. *Lüggen*) muižas, t. i., tajās ir atzīmēti šo muižu mikrotoponīmi. Tās atradās Austrumvidzemē: Aburtu muiža – Aiviekstes kreisajā krastā, bet Sāvienas muižas teritorija aizņēma abus Aiviekstes krastus, lai gan arī tās centrs un lielākā daļa zemju bija Aiviekstes kreisajā krastā⁸. Abas muižas piederēja pie Ļaudonas draudzes un pēc tā laika administratīvi politiskā dalījuma ietilpa Bērzaunes pilsnovadā.

Muižu zemes lielākoties ir zīmētas kopīgās kartēs, un attēlotie āru vārdi nereti pa muižām nav nošķirami. Turklāt 20. gadsimta pirmās pusēs Latvijas administratīvajā iedalījumā abas muižas ir iekļāvušās Sāvienas pagastā⁹. Mūsdienās bijušās Aburtu muižas zemes un lielākā daļa Sāvienas muižas zemju atrodas Madonas novada Ļaudonas pagastā.

3. Āru vārdi – kādi un kur?

Kā āru vārdi šajā rakstā ir iekļauti ne tikai visi senajās kartēs fiksētie pļavu, mežu, purvu un pakalnu nosaukumi, bet arī atsevišķi nelielākus objektus apzīmējoši un līdz šim zinātniskajā aprītē neaktualizēti hidronīmi – daži upju un ezeru nosaukumi.

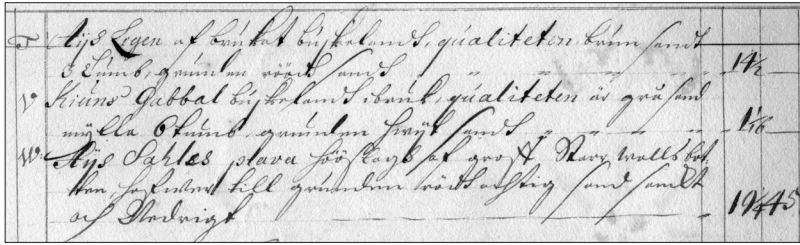
Kopumā kartēs ir izdevies konstatēt septiņiem objektu veidiem piederīgus 26 objektus: pa vienai pļavai, mežam un kalnam, divus ezeriņus, trīs purvus un četras upītes, bet 14 objekti jeb nedaudz vairāk nekā puse no visiem izrādījās tāda mūsdienās neaktuāla objektu kategorija kā muižas strejgabali jeb starpgabali, kartēs zviedriski saukti *Strölander*. Tie bija muižai piederoši, attāli, saimnieciski izmantoti zemes gabali, kam nav kopīgas robežas ar pārējo muižas īpašumu. Lielākoties tie kartēs iezīmēti izkaisīti starp zemnieku zemēm vai pat citu muižu zemju ieskaiti.

Lielākā daļa āru vārdu ir ierakstīti karšu leģendās, kartēs dodot tikai norādes ar burtiem vai cipariem, piemēram, 1. attēlā redzamais lauks, kas apzīmēts ar lielo burtu V, ir atšifrēts kartes leģendā kā *Kiuns Gabbal buskelandt i bruk* (2. att.) un raksturots kā smilšains. Tomēr daži, galvenokārt upju, ezeru, pakalnu un purvu, t. i., saimnieciski neapstrādājamu objektu, nosaukumi ir rakstīti tieši kartēs (sal. 3.–9. att.).

8 Sal. mūsdienu mazciemus Sāviena un Aburti (Lģia).

9 Pirmās Latvijas Republikas laika pagastu princips ir ievērots arī LU Latviešu valodas institūta vietvārdu kartotēkas datu lokalizēšanā.

2. attēls. Sāvienas muižas plāna leģendas fragments, 1689. g. (LVVA 7404.3.47.)

Turpmāk tiks aplūkotas fiksēto āru vārdu grupas, sākot ar hidronīmiem, turpinot ar citiem dabas objektiem un beigās pievēršoties cilvēku darbības rezultātā radīto objektu nosaukumiem.

3.1. Mazās ūdenstilpes un ūdensteces

Mazo ūdensteču kategorijā rakstā ir aplūkotas četras upītes – *Alūksnīte*, **Arona*¹⁰, *Smerdīte* un *Timsmalīte* – un divi ezeriņi – *Linezers un *Timseņu ezers*. Īpaši interesants šķiet mūsdienās nezināmās upītes nosaukums *Arona. Tam ir vairāki iemesli:

- 1) šāds nosaukums mūsdienās ir vēl divām upēm Austrumvidzemē – 44 km garajai Aiviekstes labā krasta pietekai *Aronai* un daudz mazākajai un mazāk zināmajai 7 km garajai Vesetas labā krasta pietekai *Aronītei* (Avotiņa 1999: 107); citās Latvijas daļās hidronīmi ar šādu nosaukumu nav fiksēti;
- 2) šī *Arona arī ir Aiviekstes pieteka, tikai kreisā krasta, un – spriežot pēc kartes – ietecējusi Aiviekstē tikai kādu puskilometru augstāk par labā krasta pieteku *Aronu*.

*Aron Bäck*¹¹ (LVVA 7404.1.1129.; 3. att.) ir pagaidām vienīgais zināmais šīs upītes nosaukuma pieraksts. Šajā pašā kartē redzama arī otras mūsdienās zināmās Aronas – *Aron ups* – ieteka Aiviekstē¹².

Arī otrs mūsdienās nezināmais nosaukums *Linezers ir izzudis kopā ar pašu objektu. Šis ezers ir iezīmēts divās no analizētajām kartēm – *Linesfar* (LVVA 7404.1.1658.) un *Linn Siö*¹³ (LVVA 7404.3.47.; skat.

10 Kā rekonstruēti ir apzīmēti āru vārdi, kuri 20. un 21. gadsimta avotos vairs nav sastapti.
 11 Sal. zv. *bäck*, vlv. *beke* 'straits, upē'.
 12 Šis Aronas nosaukums fiksēts arī citās 17. gadsimta zviedru kartēs, piemēram, *Arohn fluvius* (LVVA 7404.1.1130.) un *Arons Beck* (LVVA 7404.3.2.).
 13 Par hidronīmos izmantotajiem daudzveidīgajiem nomenklatūras vārdiem latviešu, (lejas)vācu, latīņu un zviedru valodā skat. Bušs, Silīņa-Piņķe (2013: 16).

4. att.). Šobrīd tas ir purvainis apvidus, kam nekādi nosaukumi nav fiksēti ne kartēs, ne LU Latviešu valodas institūta vietvārdu kartotēkā. Tomēr vēl vairākās 20. gadsimta topogrāfiskajās kartēs šajā vietā ir iezīmēts stipri pārpurvojijs ezeriņš bez nosaukuma.

3. attēls. Sāvienas un Aburtu muižas plāna fragments, 1683. g. (LVVA 7404.1.1129.)

4. attēls. Sāvienas muižas plāna fragments, 1689. g. (LVVA 7404.3.47.)

Pārējās trīs upītes – *Alūksnīte*, *Smerdīte* un *Timsmalīte* – ir pazīstamas arī mūsdienās, tāpēc šeit uzsvāru varētu likt otrādi: šo upīšu nosaukumi tādā vai līdzīgā formā rakstiski ir fiksēti jau vismaz 17. gadsimta beigās:

- *Alūksnīte* kā *Allusnitz rivus* (1683. g.; LVVA 7404.1.1128.),
Aloksnes Fluvius (1689. g.; LVVA 7404.1.1650.),
Aloksnes upp (1689. g.; LVVA 7404.1.1652.),
Olaxmetze uppe (1689. g.; LVVA 7404.3.44.; skat. 8. att.),
Allusnit un *Olaxmettze upps* (b. g.; LVVA 7404.3.2.; skat. 5. att.);
- *Smerdīte* kā *Smerdis Beck* (1683. g.; LVVA 7404.1.1128.);
- *Timsmalīte* kā *Timse ups* (b. g.; LVVA 7404.3.2.; skat. 5. att.).

17. gadsimta nosaukumu pieraksts rāda, ka deminutīva izskaņa *-īte* visām upītēm ir nostiprinājusies vēlākajos gadsimtos. Vienīgi pieraksts *Allusnitz rivus* un *Allusnit* rāda pirmos šīs izskaņas lietojuma gadījumus. No *Timseņu ezera – Timfen Siö* (LVVA 7404.3.2.; skat. 5. att.) – iztekošā *Timse* nosaukumā mūsdienās ir saskaņojusies ar netālu esošo mājvārdu, vēlāko ciema nosaukumu *Timsmales*. Šīs upes nosaukums, lai arī mūsdienu kartēs atzīmēts, LU Latviešu valodas institūta vietvārdu kartotēkā nevienā no formām nav fiksēts.

5. attēls. Bērzaunes pilsnovada kartes fragments (LVVA 7404.3.2.)

3.2. Purvi

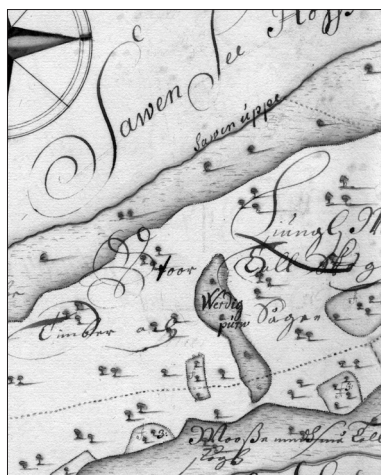
Āru vārdu aprakstā un analizē virzoties no “slapjākajiem” uz “sausākajiem” nosaukumiem, nākamie ir purvu nosaukumi. Mūsdienās neviens no 17. gadsimta kartēs fiksētajiem purvu nosaukumiem – **Linpurvs*, **Sāvienas purvs* un **Verdigpurvs* – lietots netiek un nav vairs zināms. Pirmais – *Lin Purwe* (1689. g.; LVVA 7404.1.1658.), arī *Linne Purwe* (1689. g.; LVVA 7404.3.47.; skat. 4. att.) – noteikti ir saistāms ar pārpuvrotajiem iepriekš minētā Linezera krastiem, otrs – *Sawens purwe* (1689. g.; LVVA 7404.1.1650.; skat. 6. att.), arī *Sawen Purs* (1689. g.; LVVA 7404.1.1652.) – ar Sāvienas ezera purvaino dienvidu galu un Sāves upi¹⁴, savukārt trešais – *Werdig purw* (1689. g.; LVVA 7404.1.1650.; skat. 7. att.) –, kura iespējamā mūsdienu forma ir neskaidra, iezīmēts kartē turpat netālu un nav saistāms ne ar vienu no zināmajiem apkārtējo objektu nosaukumiem ne mūsdienās, ne 17. gadsimtā. Ņemot vērā izteikti

14 Par Sāvienas ezera un Sāves (Sāvītes) upes nosaukumiem skat. Bušs, Siliņa-Piņķe (2015: 111–113) un Siliņa-Piņķe (2019: 42–44).

purvaino Sāvienas apkārtni, var droši secināt, ka kartēs nav atzīmēti visi purvu nosaukumi, bet acīmredzot tikai tādi, kas kalpoja par orientieri kādiem saimnieciskajiem objektiem.

6. attēls. Ļaudonas muižas plāna fragments, 1689. g. (LVVA 7404.1.1650.)

7. attēls. Ļaudonas muižas plāna fragments, 1689. g. (LVVA 7404.1.1650.)

3.3. Meži

Aizaugot purviem, pamazām veidojas meži. Kartēs ir izdevies atrast gan tikai vienu meža nosaukumu. Tas ir 1696. gada “Ļaudonas mežu plānā” (LVVA 7404.3.44.) ar 14. numuru minētais Sāvienas puses meža nosaukums – *Ewaete Sille* (8. att.), kaut gan, spriežot pēc kartes nosaukuma,

tas drīzāk ir piederējis Ļaudonas muižai. Pagaidām šī vārda rakstība nešķiet droši atšifrēta. Lai kā varbūt gribētos interpretēt to par *Svēto silu, pirmā burta rakstība tomēr to nepieļauj. Mūsdienās neviens līdzīgs meža nosaukums Sāvienas pusē nav zināms.

Citās kartēs meži ir minēti tikai aprakstoši, tos zviedriski raksturojot kā *liels mežs*, *purvainais bērzu mežs* u. tml., bet tie nav nosaukti vārdos.

8. attēls. Ļaudonas mežu plāna fragments, 1696. g. (LVVA 7404.3.44.)

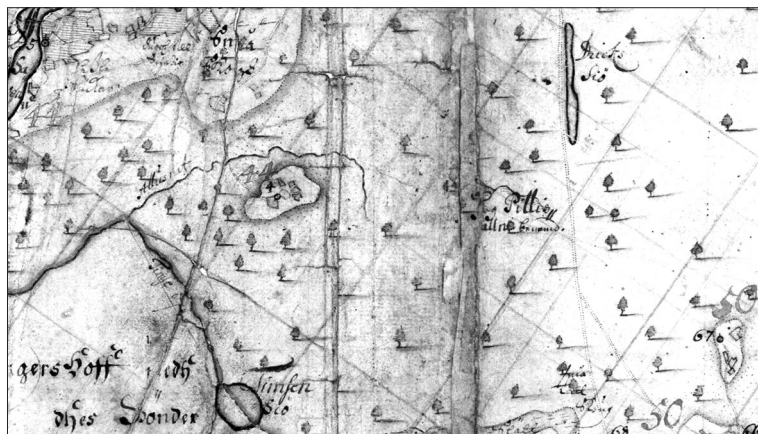
3.4. Kalni

Pēdējais ar cilvēku saimniecisko darbību nesaistītais objekts ir kalns, kurš iezīmēts un kura nosaukums ir ierakstīts plašajā Bērzaunes pilsnovada kartē¹⁵ (LVVA 7404.3.2.). Tas nav augstākais apkārtnē, arī vientuļi nepaceļas ainavā kā zīmīgs orientieris, tomēr, šķiet, tas ir bijis nozīmīgs orientieris vismaz kultūrvēsturiskajā un kultūrtelpas apziņā, jo šis ir vienīgais visās 11 kartēs pierakstītais kalna nosaukums. Mūsdienās šis kalns ir zināms kā valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis *Sāvienas pilskalns*¹⁶. Par pilskalnu – *Pillis Kalln* – tas dēvēts arī kartē (skat. 9. att.)¹⁷. Karte uzskatāmi rāda šī nosaukuma senumu un pārmantojamību vairāku gadsimtu garumā, kas ir apbrīnas vērts fakts, ņemot vērā, ka konkrētais apvidus 17. gadsimtā ir pilnīgi neapdzīvots un pilskalna apdzīvotība arheoloģiski tiek saistīta ar laiku līdz 13. gadsimtam (Urtāns 2018: 14–15).

15 Detalizētu kartes raksturojumu skat. Bušs, Siliņa-Piņķe (2013).

16 Par arheoloģijas pieminekli skat. Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes mājaslapā (<http://mantojums.lv/lv/piemineklu-saraksts/1697/>; skatīts 05.11.2018).

17 Kartes locījuma vieta digitalizētajā versijā neļauj visu nosaukumu skaidri izlasīt.

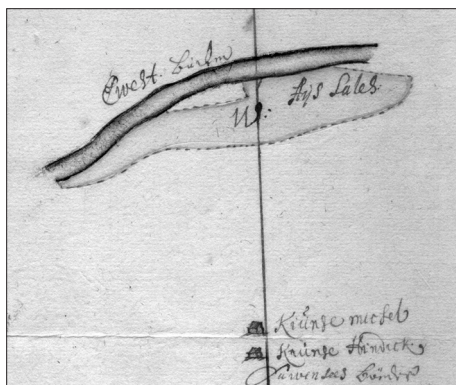
9. attēls. Bērzaunes pilsnovada kartes fragments (LVVA 7404.3.2.)

Jāpiebilst, ka vārds *kalns* kā vietvārda daļa parādās arī streijgabalu *Kanger Kalln* un *Saulleskalln* nosaukumos (skat. 3.6. punktu).

3.5. Pļavas

Pārējie kartēs minētie mikrotoponīmi ir saistāmi ar saimnieciski izmantotajām zemēm. To nosaukumi kopā ar zemes raksturojumu lielākoties ir fiksēti karšu leģendās. Lai gan pļavas ir būtiska lauku saimnieciskās dzīves sastāvdaļa, kartēs atrodams ir tikai viens pļavas nosaukums. Iespējams, ka atbildi uz jautājumu “kāpēc?” varētu atrast, atšifrējot visus karšu leģendū tekstus. Iespējams, pļavas kartēs netiek sauktas vārdos. Savukārt šī, kas ir vienīgā vārdā nosauktā pļava, ir ierakstīta pat trīs kartēs kā *Ays Sahles* un, iespējams, ar pārrakstīšanās kļūdu – kā *Aus=Sahls plawa* (LVVA 7404.1.1658.), kā *Ays Sales* (LVVA 7404.1.2029.; skat. 10. att.) un kā *Ays Sahles plava* (LVVA 7404.3.47.; skat. 2. att.), arī leģendas aprakstā saucot to zviedriski par *hööslagh*, proti, pļavu. Tā kartē ir iezīmēta pašā Aiviekstes krastā un noteikti ir bijusi palienes pļava. Daudzveidīgā nosaukuma rakstība nav viennozīmīgi interpretējama. Pamatotāka pirmajā brīdī šķiet versija ar garo saknes patskani, proti, divainā vārdkopa **Aizzāles pļava*. Skaidrību tomēr vieš 1724. gada Ļaudonas mācītājmuižas revīzijas dokumentā rakstītais – “Fischerey, hätte es nur 2 Züge in einer Attacke bey einen Heuschläge Aisfalle genandt mit Laudohn zusammen” (LVVA 7348.1.32.). Tātad Ļaudonas mācītājmuižai 18. gadsimta sākumā Aiviekstē ir piederējušas divas

zvejvietas un par orientieri ir kalpojusi siena pļava, saukta *Aizsala. Šāds vietvārds mūsdienās vairs nav zināms.

10. attēls. Sāvienas muižas plāna fragments (LVVA 7404.1.2029.)

3.6. Streijgabali jeb stargabali

Pēdējais aplūkojamais objektu veids ir streijgabali. Šajā rakstā visi 14 streijgabalu nosaukumi tiks aplūkoti kopā kā vienota grupa, atsevišķi pievēršoties tikai dažām interesantām tendencēm tajos. Kopumā ir fiksēti šādi nosaukumi:

- Ays Essar Gall, arī Ays Effar Gall,
- Ays Liegen, arī Ays Ligen,
- Daus Gabbals,
- Kanger Gabballs, arī Kanger Kalln,
- Kiuns Gabbals, arī Kiuns Gabbal,
- Kroges Zemat,
- Linessar Gabbal, arī Lyn Efsar gabbal,
- Pargull Gabbal, arī Pargull gabbal un pargull gabbal,
- Pasfele Gabbal, arī Pafelegabbal,
- Sauleskaln, arī Saules Kalln,
- Swergals Gabbal, arī Swergas Gabbals,
- Tillegal,
- Tiltinge Gabbal, arī Tettinge Gabbal,
- Wilketr Selaus, arī Willkes Selaus.

Lielākā daļa šo streijgabalu aprakstā ir raksturoti kā *buskland i bruk*, t. i., izmantota mežu vai krūmāju zeme, viens kā *renn åker*, proti, tīrums, tomēr ne visi zviedru teksti šobrīd ir atšifrēti. E. Dunsdorfs (1986: 25) šis apstrādātās zemes raksturo šādi: “[...] tīrumi bija pastāvīgi iekoptie lauki, kuŗus mēsloja ar kūstmēsliem. Turpretim mežazeme bija zeme, no kuŗas nolīda kokus vai krūmus un tos sadedzināja, pelnus ieaŗot, pēc tam kopa daŗus gadus nemēslojot un tad atstāja apaugŗšanai ar meŗu vai krūmiem, lai pēc kāda laika atkal nolīstu un apstrādātu.”

Pievēršoties pašiem nosaukumiem, pamanāms ir fakts, ka lielākā to daļa (8 no 14) ir vārdkopas ar nomenklatūras vārdu *gabals*. Šis vārds kalpo par objekta raksturotāju – no galvenās vienības atdalīta mazāka vienība. Turklāt latviešu valodā lietotais vārds *streijgabals* ir daļējs aizgūvums no kartēs minētā vārda *Ströland*, kur vārda pirmā daļa ir aizgūvums¹⁸, bet otrā – pašcilmes vārds *gabals*. Līdzīga objekta novietojumu raksturojoša nozīme ir arī nosaukumos *Ays Essar Gall* un *Tillegal* izmantotajam vārdam *gals* ‘no centra attālināta, perifēra vienība’. Zīmīgi, ka *Ays Essar Gall* gabali atradās garenā Sāvienas ezera ZR galā – tieši preti muižai. No muižas perspektīvas raugoties, tie apvieno sevī gan jēdzienu ‘aiz ezera’, gan jēdzienu ‘gals’, savukārt *Tillegal* gabali atradās ezera D galā. Iespējams, šādi vispār tika dēvētas ezera abu galu apkārtnes. Ar vārdu *gals*, iespējams, saistāms arī dažādi pierakstītais streijgabals: *Swergals Gabbal* vai *Swergas Gabbals*. Šeit noteikti jāpiemin LU Latviešu valodas institūta vietvārdu kartotēkas 1960. gada kartīte ar ierakstu *Zvēru- pogasc* – pagasta daļas iesauka Sāvienā – ar komentāru, ka viena saimnieka uzvārds ir Vilciņš, bet tas gan laikam neesot īstais nosaukuma iemesls; saimnieki esot bijuši nejauki tai pagasta stūrī (LaVI). Diemžēl nav nekādu norāžu par šīs pagasta daļas atrašanās vietu.

Ar nejauciņu grūti izskaidrot faktu, ka streijgabals *Krogas Zemat* (1689. g.; LVVA 7404.3.47.) vienīgais ir raksturots kā tīrums – *renn åker*. Pārējie tīrumi atradušies tiešā muižas tuvumā un kartēs nav saukti vārdos. Šis gabals kartē iezīmēts blakus Andzuļu mājām (*Anfull*), turklāt zemnieku sētas 17. gadsimta revīzijās nereti tiek sauktas par ciematiem¹⁹. Sāvienas muižas krogi 17. gadsimtā gan ir zināmi (Siliņa-Piņķe 2019: 52–53), bet par kroga vietu tiešā Andzuļu tuvumā nekādu ziņu nav.

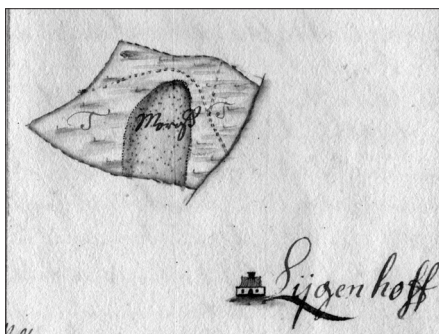
Kā jau 3.4. punktā minēts, divi streijgabalu nosaukumi ir vārdkopas vai salikteņi ar neatkarīgo komponentu *kalns*: *Kanger Kalln* un *Saulleskalln* (1689. g.; LVVA 7404.1.1658.), arī *Saulles Kalln* (1689. g.; LVVA 7404.3.47.). Šo streijgabalu ģeogrāfiskais novietojums saistāms ar stāvu DDA nogāzi. Tie gan nav vienīgie streijgabali ar šādu novietojumu. Līdzīgs novietojums ir arī streijgabaliem *Daus Gabbals*, *Pargull Gabbal*, *Pasfele Gabbal* un *Swergals Gabbal*. Uz to, ka vārds *gabals* šajā laikā, iespējams, veidojās par neatņemamu streijgabalu nosaukumu sastāvdaļu, norāda citā kartē fiksētā paralēlforma *Kanger Gabballs* (LVVA 7404.3.47.).

18 Sal. zv. *strö* ‘kaisīt, bērt’.

19 Sal. lt. *kiēmas* ‘pagalms; lauku māja, ciems’. “Vārda *ciems* sākotnējā nozīme tātad ‘nometne, mītne’” (Karulis 1992: I 171).

Vēl viena īpatnība ir trīs nosaukumi – diviem streijgabaliem un 3.5. punktā minētajai pļavai –, kuri ir ar prievārdu *aiz* darinātas vārdkopas: *Ays Effar Gall*, *Ays Ligen* (skat. 2. un 11. att.) un *Ays Sahles plava* (skat. 2. un 10. att.). Lai gan tieši šie vārdi līdz mūsdienām nav saglabājušies, tie ir reģionam raksturīgi, jo šāda tipa vietvārdi Latvijā izplatīti galvenokārt Vidzemē un Latgalē (Lģia). *Aizezera gals un *Aizsalas pļava ir jau analizēti iepriekš, savukārt *Aizlīgene ir vēl jāpaskaidro. Tas ir Sāvienas muižai piederošs streijgabals aiz Aburtu muižas, kas vāciski saukta *Lüggen* vai, kā ierakstīts kartē, *Lygenhoff* (LVVA 7404.3.47.). Arī latviski tā reizumis tiek saukta par *Līgeni* (LaVI).

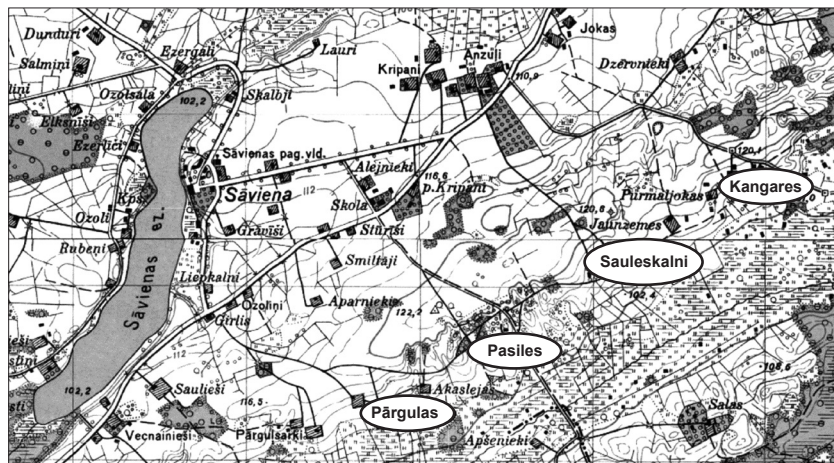

11. attēls. Sāvienas muižas plāna fragments, 1689. g. (LVVA 7404.3.47.)

4. Senie āru vārdi mūsdienās

Pievēršoties rakstā analizēto āru vārdu pēdām Sāvienas 20. un 21. gadsimta kultūrainavā, jāsecina, ka lielākā to daļa līdz mūsdienām nav saglabājusies. Tas nepārsteidz, jo vairāki Latvijas vietvārdu pētnieki ir rakstījuši par āru vārdu samērā neilgo mūžu un izteikto mainību salīdzinājumā, piemēram, ar apdzīvotu vietu nosaukumiem (piemēram, Ancītis 1933: 41; Draviņš 1939: 410–411; Rapa 2019: 145–146). Ja neskaita 3.1. punktā analizēto ūdeņu – trīs upīšu (*Alūksnītes*, *Smerdītes* un *Timsmalītes*) un viena ezera (*Timseņu ezera*) – nosaukumus, kuros vārda sakne vai pat viss vārds, kā ezera nosaukuma gadījumā, ir saglabājies nemainīgs, par izdzīvojušiem var saukt vēl arī četru streijgabalu nosaukumus, proti, *Kanger Gabbals* vai *Kanger Kalln*, *Pargull Gabbal*, *Pasfele Gabbal* un *Saulleskaln*. Visi šie nosaukumi, sākot no 18. gadsimta beigām līdz pat mūsdienām (*Sauleskalni* līdz 20. gadsimta otrajai pusei), ir zināmi

kā zemnieku sētu nosaukumi Sāvienā – *Kangares*, *Pārgulas*, *Pasiles* un *Sauleskalni* (skat. 12. att.), turklāt šīs sētas atrodas tajās pašās vietās, kur 17. gadsimta kartēs bija iezīmēti streijgabali.

12. attēls. Kangares, Pārgulas, Pasiles, Sauleskalni: no streijgabalu nosaukumiem par mājvārdiem (T25)

Pagaidām hipotētiska saistība ar mūsdienām ir arī streijgabala *Swergals Gabbal* nosaukumam, saistot to ar LU Latviešu valodas institūta vietvārdu kartotēkas 1960. gada ierakstu – pagasta daļas iesauku *Zvērupogasc*.

Streijgabala *Kiuns Gabbals* nosaukums gan arī sakrīt ar mūsdienās eksistējošu mājvārdu *Ķunci* (Lģia), bet šis gadījums ir atšķirīgs, jo mājvārds *Ķunci* ir zināms jau kopš 17. gadsimta. Tas fiksēts vairākās kartēs (skat. 10. att.) un ir droši saistāms ar mūsdienās zināmo zemnieku sētas nosaukumu. Savukārt senais streijgabals *Ķuncu gabals* ir atradies pavisam citā muižas daļā, vismaz 3 km attālumā, un šajā vietā nav zināms neviens vēlāku laiku nosaukums, kas saistītos ar vārdu *Ķunci*.

Kopumā var runāt par deviņu dabas objektu nosaukumiem, kas Sāvienu un Aburtu muižas kultūrainavā droši vai tikai hipotētiski ir dzīvojuši vismaz 320 gadus. Šis ir liels skaits, jo tā ir viena trešdaļa no analizētajiem 17. gadsimta āru vārdiem. Laiks un cilvēku valoda šos vārdus ir pamainījuši, gan pārveidojot formas ziņā (piemēram, deminutivizējot upišu nosaukumus), gan mainoties vārdos nosaukto objektu kategorijām (no streijgabalu nosaukumiem par mājvārdiem).

Secinājumi

Pētījums apstiprina pieņēmumu, ka zviedru mērnieku veidotās kartes ir bagātīgs senu mikrotoponīmu un hidronīmu avots. Tā kvalitatīva izpēte no pētnieka prasa priekšzināšanas gan pētāmā reģiona ģeogrāfijā un vēsturē, gan arī zviedru valodā. Kartes atklāj gan mūsdienās izzudušus dabas objektus – ezerus, purvus, pļavas – un to nosaukumus, gan grūti salasāmus, mūsdienās nezināmus nosaukumus, piemēram, meža nosaukumu *Ewaete Sille*. Tās arī sniedz liecības par mūsdienās zināmu nosaukumu senumu, kā gadījumā ar *Sāvienas pilskalnu*.

Lielākā vārdos nosauktā objektu kategorija ir saimniecībā izmantotajām muižas zemes, pārsvarā streijgabali, arī viena pļava. Šis fakts it kā neļāva cerēt uz lielu fiksēto nosaukumu saglabāšanās potenciālu, tāpēc ir īpaši patīkami, ja – kā gadījumā ar vēlākajiem un tagadējiem Sāvienas mājvārdiem – šie nosaukumi ir pārgājuši uz citu objektu kategoriju. Šādā gadījumā tieši āru vārdu pētniecība ļauj izsekot mājvārdu un, iespējams, arī mājvietu rašanās laikam un veidam.

Lielākā daļa 17. gadsimta streijgabalu nosaukumu ir vārdkopas ar nomenklatūras vārdu *gabals*, un tie doti saistībā ar apkārtnes objektiem – muižām, sētām, ūdenstilpnēm u. tml., piemēram, **Aizliģene*, **Aizezera gabals* vai **Linezera gabals*.

Analizētais āru vārdu skaits, neapšaubāmi, ir pārāk neliels, lai veidotu 17. gadsimta muižu ģeolingvistisko ainavu, tomēr šie vārdi ļauj spriest par centra un perifērijas kategorijām un to nomināciju, par atskaites punktiem ainavā un par 17. gadsimta cilvēku radošo domu savas apkārtējās vides apzinātā uztverē.

Saīsinājumi

lt. – lietuviešu

v. – vācu

vlv. – viduslejasvācu

zv. – zviedru

Nepublicētie avoti

LaVI – Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūta vietvārdu kartotēka.

LVVA 7348. fonds, 1. apraksts, 32. lieta (1724. gada Vidzemes guberņas muižu arklu revīziju saraksti.)

LVVA 7404. fonds, 1. apraksts, 1128., 1129., 1130. lieta (Sāvienas un Aburtu muižas plāni. 1683. g.).

LVVA 7404. fonds, 1. apraksts, 1650., 1652. lieta (Ļaudonas muižas plāni. 1689. g.).

LVVA 7404. fonds, 1. apraksts, 1658. lieta (Sāvienas muižas plāns. 1689. g.).

LVVA 7404. fonds, 1. apraksts, 2029., 2030. lieta (Sāvienas muižas plāni. b. g. [17. gs. beigas]).

LVVA 7404. fonds, 3. apraksts, 2. lieta (Bērzaunes pilsnovada karte. b. g. [17. gs. beigas]).

LVVA 7404. fonds, 3. apraksts, 44. lieta (Ļaudonas mežu plāns. 1696. g.).

LVVA 7404. fonds, 3. apraksts, 47. lieta (Sāvienas muižas zemes starpgabalu plāns. 1689. g.).

Avoti un literatūra

Ancītis 1933 – Ancītis, K. Aknīstes vietu vārdi. *Filoloģijas materiāli. Profesoram J. Endzelīnam sešdesmitajā dzimšanas dienā veltīts rakstu krājums*. Rīga: Ramave, 1933, 30–41.

Avotiņa 1999 – Avotiņa, R. *Madonas rajons. Kalni. Upes. Ezeri. Purvi. Meži. Ģeogrāfiska vietvārdu vārdnīca*. Rīga: LU Reģionālās ģeogrāfijas un toponimikas zinātniskā laboratorija, LR VZD NMC Kartogrāfijas daļa, 1999.

Balode, Bušs 2015 – Balode, L.; Bušs, O. *No Abavas līdz Zilupei. Vietvārdu cilmes īsā vārdnīca*. Rīga: LVA, 2015.

Bielenstein 1892 – Bielenstein, A. *Die Grenzen des lettischen Volksstammes und der lettischen Sprache in der Gegenwart und im 13. Jahrhundert. Ein Beitrag zur ethnologischen Geographie und Geschichte Russlands*. St. Petersburg: Kaiserliche Akademie der Wissenschaften, 1892.

Bušs 2004 – Bušs, O. Par vietvārda *Ugāle* cilmi. *Onomastica Lettica*, 2. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2004, 99–104.

Bušs, Siliņa-Piņķe 2013 – Bušs, O.; Siliņa-Piņķe, R. 17th century map of Bērzaune castle district (Latvia) as source of the research of the Latvian hydronymy: a case study. *Trends in Toponymy 6. Heidelberg, October 07th–10th 2013, Abstract book*, 16. Pieejams: http://www.uni-heidelberg.de/md/rose/forschung/abstract_book_trends_in_toponymy.pdf [skatīts 05.11.2018].

Bušs, Siliņa-Piņķe 2015 – Bušs, O.; Siliņa-Piņķe, R. Die Landkarte des Schlossgebietes Bērzaune vom 17. Jahrhundert und baltische Hydronymie. *Acta Linguistica Lituanica LXXIII*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2015, 101–116.

Draviņš 1939 – Draviņš, K. Vietu vārdu mūžs. *Ceļi*. Rakstu krājums, IX. Rīga: Ramaves apgāds, 1939, 407–418.

Dunsdorfs 1974 – Dunsdorfs, E. *Der große schwedische Kataster in Livland 1681–1710 Kartenband*. Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1974.

Dunsdorfs 1986 – Dunsdorfs, E. *Lielvidzemes kartes (17. un 18. gadsimts)*. Melburna: Kārļa Zariņa fonds, 1986.

- Duridanov 1996** – Duridanov, I. Zur kurländischen Toponymie. *Baltistica*, XXXI (2). Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1996, 227–229.
- Endzelīns 1922** – Endzelīns, J. *Latvijas vietu vārdi. I daļa. Vidzemes vārdi*. Rīga: A. Gulbis, 1922.
- Endzelīns 1925** – Endzelīns, J. *Latvijas vietu vārdi. II daļa. Kurzemes un Latgales vārdi*. Rīga: [bez. izd.], 1925.
- Endzelīns 1933** – Endzelīns, J. Valodas druskas, 3. *Ceļi*. Rakstu krājums, III. Rīga: Ramave, 1933, 50–52.
- Karulis 1992** – Karulis, K. *Latviešu etimoloģijas vārdnīca*. 1. sējums. A–O. Rīga: Avots, 1992.
- Laumane 1987** – Laumane, B. *Zvejvietu nosaukumi Latvijas PSR piekrastē*. Rīga: Zinātne, 1987.
- Laumane 1996** – Laumane, B. *Zeme, jūra, zvejvietas. Zvejniecības leksika Latvijas piekrastē*. Rīga: Zinātne, 1996.
- Lģia** – *Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūras vietvārdu datubāze*. Pieejama: http://vietvardi.lgia.gov.lv/vv/to_www.sakt?p_mode=1 [skatīts 15.11.2018].
- Lvv** – Endzelīns, J. *Latvijas PSR vietvārdi*, I₁, I₂. Rīga: Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 1956, 1961.
- Pāvulāne 1983** – Pāvulāne, V. Straupes draudzes iekšējā kolonizācija Livonijas laikā. Apdzīvoto vietu ģeogrāfija. *Feodālisms Baltijas reģionā*. Rīga: P. Stučka LVU, 1983, 48–100.
- Plāķis 1936** – Plāķis, J. Latvijas vietu vārdi un latviešu pavārdi. I daļa. Kurzemes vārdi. *Latvijas Universitātes Raksti. Filoloģijas un filosofijas fakultātes serija*. IV sējums, Nr. 1. Rīga: Latvijas Universitāte, 1936.
- Plāķis 1939** – Plāķis, J. Latvijas vietu vārdi un latviešu pavārdi. II daļa. Zemgales vārdi. *Latvijas Universitātes Raksti. Filoloģijas un filosofijas fakultātes serija*. V sējums, Nr. 5. Rīga: Latvijas Universitāte, 1939, 213–528.
- Rapa 2019** – Rapa, S. Vietvārda mūžs. *Vārds un tā pētišanas aspekti*, 23 (1/2). Liepāja: LiePA, 2019, 138–147.
- Siliņa-Piņķe 2010** – Siliņa-Piņķe, R. Zuduša mājvārda meklējumi: “Šnapsts”. *Vārds un tā pētišanas aspekti*, 14 (1). Liepāja: Liepājas Universitāte, 2010, 274–282.
- Siliņa-Piņķe 2012** – Siliņa-Piņķe, R. Senākie mājvārdi Sāvienas muižā (17. gadsimts). *Vārds un tā pētišanas aspekti*, 16 (1). Liepāja: LiePA, 2012, 250–260.
- Siliņa-Piņķe 2018a** – Siliņa-Piņķe, R. Par *Salām* senajā Ļaudonas draudzē. *Onomastica Lettica*, 5. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2018, 38–61.
- Siliņa-Piņķe 2018b** – Siliņa-Piņķe, R. Ortsnamen Lettlands zwischen Deutsch und Lettisch in Quellen des 17. Jahrhunderts. *Mehrnamigkeit zwischen Sprachwissenschaft, Sprachgeschichte und Sprachpolitik*. Hrsg.: P. Ernst, U. K. Birk, A. Pavić Pintarić, H. Scheuringer, A. Stojić. Wien: Praesens, 2018, 91–106. (= Österreichische Namenforschung, Beiheft 6).
- Siliņa-Piņķe 2019** – Siliņa-Piņķe, R. Sāviena un tās senākie mājvārdi. *Sāvs nāk. Sāviena*: Zinātniski raksti un folkloras apkopojums. Sast. J. Urtāns. Rīga: NT Klasika, 2019, 39–68.

T25 – *Latvijas armijas kartes*. Mērogs 1:25 000, 1920.–1940. gads. Pieejamas: <https://vesture.dodies.lv/#11/56.6362/25.9113&m=14/56.66304/26.13141&l=O/3> [skatīts 15.11.2018].

Urtāns 2018 – Urtāns, J. *Dzīve Dzirkaļu pilskalnā*. Rīga: NT Klasika, 2018.

VPSV – *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2007.

Zvirgzdiņš 2006 – Zvirgzdiņš, K. Madonas muižas veidošanās. *Madonas muzeja raksti*. Sast. I. Zvirgzdiņš. Madona: Madonas novadpētniecības un mākslas muzejs, 2006, 58–64.